

Suzanne Fisher Staples *Noodweer*

Toelichting voor de docent(e)

De les is geschikt voor leerlingen in de brugklas en in de tweede klas van mavo, havo en vwo. De introductie, het lezen van de fragmenten en het beantwoorden van de vragen vergen één lesuur. De schrijf- en onderzoeksoopdrachten zijn bestemd voor aansluitende lessen.

A Introductie

U laat het omslag zien en vertelt in het kort dat het boek in Amerika op het platteland speelt. Daarna een korte introductie van de hoofdpersonen: Buck en Tunes. Vervolgens leest u drie fragmentjes voor: blz. 12, midden: ‘Mijn hart klopte...’ t/m blz. 13, 9^e regel van boven; blz. 13, 8^e regel van onder t/m 15, 6^e regel van boven; blz. 15, midden ‘Tunes heeft het...’ t/m blz. 17. Daarna laat u de leerlingen de fragmenten lezen.

B Uitvoering

De leerlingen lezen de fragmenten individueel of in groepen. Daarna beantwoorden zij de vragen in groepen. Na afloop volgt een klassikale discussie over de antwoorden, waarbij de onderwerpen racisme en discriminatie nadrukkelijk aan bod moeten komen.

De opdrachten kunt u als huiswerk geven of in een volgende les laten uitvoeren. U kunt de leerlingen vrij laten kiezen of de opdrachten verdelen. De uitgewerkte opdrachten worden in de klas op het prikbord opgehangen, een deel door de leerlingen gepresenteerd.

De onderzoeksoopdrachten vragen veel tijd en zijn vrij pittig. U kunt enkele individuele leerlingen of enkele groepen zo’n opdracht geven en een datum vaststellen waarop zij het werk moeten inleveren en presenteren aan de rest van de klas.

C Afronding

U kunt de les afsluiten door een fragment voor te lezen, bijvoorbeeld blz. 185, 3^e regel van onder tot en met 189. Dit fragment sluit direct aan bij het laatste leerlingenfragment. Een alternatief voorleesfragment is blz. 159–165. Hierin wordt precies verteld wat er met Jorge is gebeurd. Dit dus niet voorlezen voordat de opdrachten door de leerlingen zijn uitgevoerd.

Over Suzanne Fisher Staples

Suzanne Fisher Staples groeide op in de staat Pennsylvania (Verenigde Staten). Ze woonde op het platteland en hield van de natuur. Als kind speelde ze veel in de bossen; die belangstelling voor de natuur is in al haar boeken terug te vinden. Na de middelbare school studeerde ze politieke wetenschappen en literatuur. Al tijdens haar studie wilde ze journalist

worden, het liefst buitenlandcorrespondent. Ze werkte eerst als journalist op contractbasis voor plaatselijke kranten in Colorado en New Jersey en daarna voor een internationale uitgeverij. Daar kwam ze terecht op de Hong Kong-afdeling, waar ze het hoofd van United Press International (een bekend internationaal nieuwsbureau) ontmoette. Die bood haar een baan aan en kort daarna werd ze bureauchef van UPI in New Delhi, India. Daar trouwde ze ook met een Amerikaan.

Na drie jaar keer ze terug naar Washington (Verenigde Staten), waar ze op de buitenlandredactie van de krant *Washington Post* werkte. Een internationale ontwikkelingsorganisatie vroeg haar een studie te verrichten naar armoede onder vrouwen in Pakistan en Suzanne Fisher Staples nam die uitnodiging aan. In Pakistan kwam ze in contact met de nomaden van de Cholistaanse woestijn. Elke avond hoorde ze bij het kampvuur de verhalen van de woestijnnomaden. Ze kwam daar ook in contact met een intelligent, elfjarig weesmeisje dat opgevoed werd door haar grootmoeder. Dit meisje heeft model gestaan voor *Shabanu*. *Shabanu* (1989) was haar eerste boek. De elfjarige *Shabanu* groeit op in een islamitische traditie, wat onder andere inhoudt dat ze uitgehuwelijkt zal worden. Haar vader heeft al bepaald wie haar echtgenoot zal worden. Maar daar heeft *Shabanu* het moeilijk mee. Het boek kreeg in Amerika de Newbery Honor (te vergelijken met de Nederlandse Griffel of Zoen). *Noodweer* (1998) gaat over racisme en discriminatie in Amerika. Het boek kreeg in 1996 en 1997 in Amerika tal van onderscheidingen. In Nederland ontving het een eervolle vermelding van de Zoenjury. Ze schreef het boek in Amerika nadat ze tien jaar in het buitenland had gewoond. Toen ze in de jaren zeventig naar Azië vertrok, leek het erop dat de tolerantie in Amerika tussen mensen uit verschillende culturen en van verschillende afkomst sterk aan het toenemen was. Nadat de schrijfster aan het eind van de jaren tachtig terugkeerde naar de Verenigde Staten, merkte ze tot haar stomme verbazing dat racisme en discriminatie niet minder, maar eerder sterker waren geworden. Vanuit haar verontwaardiging en woede hierover schreef ze het boek.

In 2000 verscheen *Shiva's vuur*, een verhaal met een sterk magische inslag over een meisje dat opgroeit in een dorpje in India. Parvati ontdekt dat ze bijzondere gaven heeft en een buitengewoon danstalent. Men zegt in het dorp dat ze kan dansen als de Hindoe-god Shiva zelf. Hoewel de dorpsbewoners het meisje bijzonder vinden, zijn ze ook bang voor haar. Suzanne Fisher Staples is buitengewoon geïnteresseerd in andere culturen en in de manier waarop mensen uit verschillende culturen met elkaar omgaan.

Boeken van Suzanne Fisher Staples

Shabanu (1991)

Noodweer (1998)

Eervolle vermelding van de Zoenjury 1999

Shiva's vuur (2001)

Meer achtergrondinformatie:

Over Suzanne Fisher Staples is in het Nederlands weinig informatie voorhanden. Op internet is wel enige Amerikaanse achtergrondinformatie te vinden, bijvoorbeeld op de website van de Ridgewood High School, van HarperCollins Publishers (lesideeën over werken met *Dangerous Skies* (*Noodweer*), ook te gebruiken in het Nederlandse onderwijs) en in de Digital Library and Archives (hier een boeiend artikel van Fisher Staples zelf, *Different is just different*, over multiculturele jeugdboeken en over het ontstaan van *Shabanu*; het websiteadres is: Staples.html)

De fragmenten

Lees de onderstaande fragmenten en beantwoord daarna de vragen.

Fragment 1 – De gebeurtenissen spelen zich af op het platteland in Amerika. De twaalfjarige blanke jongen Buck en het even oude negermeisje Tunes zijn dikke vrienden. Ze trekken in de weekenden en na schooltijd vaak samen de natuur in. Op een dag willen ze gaan vissen. Ze zitten in de boot van Buck als zijn hond Obie begint te janken en te grommen.

‘Wat is er met jou aan de hand, Obie?’ Ik moest hem weer opzij duwen om ver genoeg naar voren te kunnen komen om uit te vinden waarom het haar op zijn nek recht overeind stond. Net onder het wateroppervlak lag iets wat er op het eerste gezicht uitzag als een grote kwal, met dunne, bruinachtige tentakels die er in een kring omheen waren uitgespreid. Toen ik door de groene donkerte heen keek, kon ik met moeite een gestreept patroon van rood, geel en blauw onderscheiden dat in de verste verte niet op iets natuurlijks leek en dat langzaam bewoog, als in een droom.

Het duurde even voor ik beseftte dat ik de eerste dode van mijn leven zag. Ik wist dat hij dood was, want als er nog lucht in zijn longen had gezeten, zou hij aan de oppervlakte hebben gedreven en niet dertig centimeter onder water zijn blijven liggen. Donkergroene slierten zeegras hadden zich om de krachtige armen geslingerd.

‘Tunes,’ zei ik. ‘Kom eens.’ Ze keek op van haar hengel. ‘Kom gauw!’

Ik herkende iets van de manier waarop de vingers naar binnen krulden en wist op hetzelfde moment dat ik hem zag wie het was. Zijn handen waren groot, maar zelfs nu hij dood was kon je zien dat het zachte handen waren, of waren geweest.

‘Het is Jorge,’ zei ik.

De kalmte in mijn stem maakte dat Tunes langzaam opstond, maar het leek net of ze niet wilde kijken, zo aarzelend bewoog ze zich.

Jorge Rodrigues was de voorman van de groepjes Mexicaanse en Haïtiaanse arbeiders die in het voorjaar naar de Eastern Shore kwamen en er tot in november bleven voor de oogst van aardbeien, pompoenen, komkommers, paprika’s, aardappels, meloenen, appels, druiven en wat er verder nog geplukt moest worden.

Pa zei altijd dat Jorge fantastische dingen had gedaan voor de arbeiders. Hij had ervoor gezorgd dat hun huizen werden verbeterd en dat er bussen kwamen om ze naar de stad en naar de kerk te brengen. Hij was ook redelijk tegenover de boeren en vroeg alleen maar wat de arbeiders toekwam. Tunes en ik waren al met hem mee gaan vissen toen we nog peuters waren en zaten dan uren met hem in zijn boot, aten boterhammen met kaas en zoetzuur en dronken limonade.

Alsof ik een getraind politieman was, blokkeerde ik mijn gevoel en liet mijn hoofd het overnemen. Ik keek om me heen om de plek waar we hem hadden gevonden in mijn hoofd te prenten. Jorge was altijd heel aardig tegen mij geweest, maar ik liet mezelf nu nergens anders aan denken dan hoe ik hem veilig naar de ligplaats kon krijgen.

Ik pakte de oude tak waar pa voor mij een peilstok van had gemaakt en waar hij een spijker in had geslagen om de meertouwen bij de steiger mee te kunnen pakken. Ik stak hem in het water om te peilen waar de bodem modderig werd, haalde hem weer op en sneed er een dieptelijn in met mijn zakmes. Ik keek naar de lucht en zag dat het licht aan de horizon roze begon te worden en schatte dat we nog ongeveer een half uur van zonsondergang af waren.

Obie had zijn werk gedaan, likte zijn bek en ging in het midden van de boot liggen, uit de weg. Ik haakte de spijker aan het uiteinde van de peilstok in het hemd dat onder de schouder van

Jorge Rodrigues opbolde en trok hem naast de boot. Zijn huid zag eruit alsof het water al het bloed uit hem had weggezogen. Hij had daardoor een bleke, oesterachtige kleur gekregen, grijsachtig, terwijl het bruin had moeten zijn. Van nu af aan zou ik dit altijd als de kleur van de dood zien.

Ik hield de peilstok onder mijn arm geklemd en stuurde de stationair draaiende motor naar het moeras aan de rand van de kreek.

Ik draaide me om naar Tunes. Ze stond stil, haar armen bijna op schouderhoogte uitgespreid alsof ze op een koord balanceerde, haar adem ingehouden.

‘Hou dit even vast, dan kan ik een lijn aan hem vastmaken. We moeten hem mee terug naar de steiger slepen.’

Tunes keek me aan alsof ik gek was. Zonder een woord te zeggen, sprong ze de boot uit. Het koude water liep over de randen van haar visserslaarzen naar binnen, maar ze leek het niet te merken, of het kon haar niet schelen. Ze bleef lang naar me staan kijken over haar schouder. Toen draaide ze zich zwijgend om en ploeterde tot aan haar knieën in het dikke moerasgras en de zuigende modder door het moeras.

‘Tunes, kom terug! Waar ga je heen? Tunes, je moet me helpen!’

Ze liep met lange en vastberaden passen. Het water spetterde op haar brede rug en op haar armen, maar ze hield niet in. Toen ze bij de oever was, draaide ze zich nog één keer om en keek me weer aan, een paar lange seconden lang. De zon glinsterde in de druppels water die op haar haar waren gekomen.

‘Ik zal niets zeggen,’ schreeuwde ik, maar ik moest slikken om de brok uit mijn keel weg te krijgen. Ze draaide zich om en was weg, als een ree in een schemerige weide.

Ik liep langzaam terug naar de achtersteven, de hoek van de peilstok in positie houdend om Jorge niet kwijt te raken en slaagde er op de een of andere manier in om een lijn om zijn pols vast te maken. Zijn huid voelde vreemd en levenloos aan; het was net of ik iets aanraakte dat van zachte, rubberachtige klei was gemaakt. Ik zette de lijn vast en startte de motor weer.

Langzaam gingen we terug. De motor had het zwaar door het gewicht van Jorge in het water en we voeren de Bay uit en Pungotuck Creek op, waar het tij ons Barton’s Dock in hielp, een stuk dichterbij dan waar wij woonden.

Op dat moment was ik teveel geschrokken om me af te vragen waarom Tunes er op die manier vandoor was gegaan, maar ik nam aan dat ze er haar redenen voor had. Tunes deed altijd haar uiterste best om niet in problemen te komen. Het was een van die eigenaardigheden van haar. Teruggetrokken als ze was, was ze altijd bang dat alle aandacht zich op haar zou richten en ze deed er alles aan om dat te vermijden. Zonder er eigenlijk over na te denken, had ik besloten dat ik zelfs niet tegen pa zou zeggen dat Tunes bij me was toen ik Jorge vond. Ik zou zeggen dat ik haar aan wal had gezet om terug te gaan lopen. Dat deed ze soms. En als het op de een of andere manier uitkwam dat ze wel in de boot was, nou, dan zou ik op dat moment wel iets bedenken.

Fragment 2 – Buck is ervan overtuigd dat Jumbo Rawlin de moord op zijn geweten heeft. Buck heeft Jumbo namelijk enkele uren voor de ontdekking van het lijk op die plek zien dreggen, duidelijk op zoek naar iets. Hij vertelt dat tegen zijn vader en tegen de sheriff, die er echter bepaald niet van overtuigd is dat Jumbo de moord op zijn geweten heeft.

‘Het is zo moeilijk om het kwaad in iemand te herkennen, Buck. Het is makkelijk om er iets heel anders voor aan te zien. Meneer Rawlin is een ruwe man. Hij is lomp. Niemand weet zeker of hij mevrouw Rawlin heeft geslagen. Hij zit niet goed in zijn vel en misschien is het dat wat je ziet en niet zozeer het kwaad.’

Ik dacht er de hele weg naar Eastville over na en vroeg me af hoe mijn vader, die zo oplettend was en zo zeker van zichzelf, het zo bij het verkeerde eind kon hebben.

De sheriff en hulpsheriff Jones zaten in hun kantoor op ons te wachten. Het kantoor lag aan de kant van het plein tegenover de Eastern Shore Inn, waar de mensen zich voor de deur verzamelden om een ontbijt van pannenkoeken te gaan eten.

Wat één ding betrof had ik in ieder geval gelijk gekregen. Jumbo had iedere betrokkenheid bij de dood van Jorge ontkend. Maar hij was slimmer dan ik dacht. Toen de sheriff zondagochtend vroeg naar het huis van Rawlin was gegaan om hem een paar vragen te stellen, zei Jumbo dat hij die zaterdag inderdaad met zijn bootshaak uit vissen was geweest bij de moerassen – ten slotte was het vlakbij zijn terrein.

Hij had gezegd dat hij op zoek was geweest naar een antieke, houten jachtboot die hij aan zijn steiger had vastgeketend en tot aan het dolboord onder water had laten lopen. Antieke boten en geweren waren Jumbo's hobby en hij probeerde de planken van de boot zodanig door het water uit te laten zetten, dat de boot weer de baai op kon. Hij had gezegd dat hij de boot ging restaureren.

Verder had hij beweerd dat iemand de ketting had losgemaakt en de boot leeg had laten lopen en dat die vervolgens op het tij was weggedreven. En hij had speciaal voor de sheriff de kapotte boot tevoorschijn gehaald *en* de doorgezaagde ketting.

Toen de sheriff had gevraagd waarom hij de boot had vastgeketend terwijl de mensen hier hun boot alleen maar met een touw vastmaakten, zei Jumbo dat er de afgelopen tijd dingen uit zijn huis en uit zijn truck waren gestolen.

Erger nog, hij zei dat Tunes en ik altijd bij zijn terrein rondhingen en dat hij ons, op de dag dat Jorge werd gevonden, had gezien op de kreek vlakbij zijn boerderij. Hij had gezegd dat hij ons ervan verdacht de ketting van zijn boot te hebben doorgezaagd. Trouwens, hij zou die oude jachtboot toevallig op gaan knappen en dan aan het nieuwe visserijmuseum in Cape Charles schenken. Hij had gezegd dat ik hoe dan ook mijn gram wilde halen, omdat pa en mamma door hem een heleboel zorgen hadden. Jumbo had land uit de buurt verkocht aan projectontwikkelaars en toen ging onze belasting zo stevig omhoog, dat we land moesten verkopen om de belasting te kunnen betalen. En dat was nog waar ook.

'Buck, weet jij iets van de boot van meneer Rawlin?' vroeg de sheriff.

Hoe bezorgd en verdrietig ik eerst ook was, opeens voelde ik alleen nog maar haat. Ik was zo vervuld van haat, dat ik dacht dat ik uit elkaar zou barsten. Dat Jumbo de dingen zo kon verdraaien dat het net leek of Tunes en ik iets verkeerd hadden gedaan, was niet alleen slim van hem, het was ook puur het kwaad in hem.

'Nee, sheriff,' kreeg ik nog net over mijn lippen. 'Hij liegt gewoon.' Ik wilde verdergaan, maar kreeg haast geen lucht. 'Hij liegt!'

'Ik heb de boot en de doorgezaagde ketting anders zelf gezien,' zei de sheriff. 'Wat weet jij van Tunes en Jorge?'

De sheriff zag dat het me moeite kostte om me te beheersen. 'Rustig aan maar, Buck,' zei hij. Ik haalde een paar keer diep adem en gaf toen antwoord.

'We waren allebei bevriend met hem, ik net zo goed als Tunes,' zei ik. 'Hij nam ons mee uit vissen op de Bay als het water te ruw was voor mijn motorbootje, en...'

Maar ik zag dat de sheriff dat niet bedoelde. Het bleef lange tijd stil en ik keek van de sheriff naar hulpsheriff Jones, toen naar pa en weer terug naar de sheriff.

'Wat bedoelt u precies?' vroeg ik.

'Meneer Rawlin zei dat er een soort... eh, romantische gevoelens bestonden tussen Tunes en Jorge.'

‘Nee!’ zei ik en toen verloor ik mijn zelfbeheersing. ‘Hij liegt dat-ie barst. Tunes zou nooit...’ Ik zweeg even om op adem te komen. ‘Jorge was een volwassen man en had een gezin. Hij zou nooit...’

‘Was Tunes gisteren bij jou in de boot toen je Jorge vond?’ vroeg de sheriff. Mijn hart bonkte in mijn keel. Pa legde zijn hand op mijn schouder alsof hij me wilde herinneren aan wat hij had gezegd over het vertellen van de waarheid. Ik wist dat ze toch overal achter zouden komen en dat Tunes misschien nog meer de schuld zou krijgen als ik nu niet alles vertelde. Met heel veel inspanning hield ik mijn op hol geslagen hart in bedwang.

‘Ja, sheriff,’ zei ik zacht. ‘Maar ze was niet bij me toen ik meneer Rawlin daar bezig zag met zijn bootshaak. En ik wist niets van zijn oude jachtboot, en Tunes ook niet –’

‘Buck, waarom heb je niet meteen gezegd dat Tunes bij je was? Nu weet ik niet meer wat ik moet geloven van alle dingen die je me hebt verteld. Heeft ze je dat laten beloven?’

‘Sheriff,’ begon ik, maar ik was teveel van streek om duidelijk te kunnen maken wat ik wilde zeggen. En opeens leek het allemaal verschrikkelijk ingewikkeld. ‘Tunes heeft me niet gevraagd niets te zeggen. U weet hoe ze is, erg op zichzelf, teruggetrokken. Ik wist zonder dat ze het hoefde zeggen, dat ze niet wilde dat ik zou vertellen dat ze bij me was. Zodra we het lichaam van Jorge hadden gevonden, sprong ze uit de boot en ging naar de kant. Ze stond even stil aan de rand van het moeras en ik heb haar gezworen dat ik niet zou zeggen dat ze in de boot zat. Sindsdien heb ik haar niet meer gezien. Ik zweer u dat het de waarheid is. Ik wilde mijn belofte niet verbreken, dat is alles. Tunes is mijn beste vriend.’

‘Oké, Buck, ik wil dat je heel goed luistert naar wat ik je nu ga vragen en dat je heel goed nadenkt voor je antwoord geeft. Het is belangrijk dat je de waarheid vertelt. Was Tunes bij Jorge vrijdagavond?’

‘Nee, meneer,’ zei ik onmiddellijk. ‘Kneebone hield haar binnen omdat ze vorige week meer vis had gevangen dan ze mocht. Ze mocht pas zaterdagochtend weer weg.’

De sheriff keek pa aan. Ik was niet erg blij met de stilte die tussen ons in bleef hangen.

‘Waarom?’ vroeg ik. ‘Ik weet dat ze niet bij Jorge was,’ gooide ik eruit. ‘Kneebone wist het niet, maar zij en ik waren op zoek naar aas. Daarna heeft ze op de kleinkinderen van Mazie gepast.’ Ik weet niet wat me bezielde. Dat van het zoeken naar aas was niet eens half waar. We hadden dat de dag ervoor gedaan, niet die avond. Maar ik had het er al uit geflapt voor ik het kon tegenhouden. Ik vond het gewoon vreselijk dat de sheriff slecht over haar sprak. En ik wist dat ze niets verkeerd had gedaan.

‘Je kunt dat maar beter zeker weten, Buck,’ zei de sheriff. ‘Want meneer Rawlin zei dat hij ze over de zandweg achter het arbeiderskamp had zien lopen. Ze hadden ruzie en Jorge gaf haar een duw en sloeg haar. Het is de laatste keer dat iemand hem heeft gezien voor hij werd vermoord.’

‘Nee!’ zei ik. ‘Jorge zou Tunes nooit slaan! Begrijpt u het dan niet? Hij probeert net te doen alsof Tunes het heeft gedaan. Ik ken – kende – Jorge en ik ken Tunes beter dan wie dan ook, en er was niets dergelijks tussen hen. Dat weet ik zeker. Die meneer Rawlin liegt dat-ie barst!’ ‘Goed, ik wil haar ondervragen,’ zei de sheriff. ‘En het lijkt me beter dat jij uit de buurt blijft. Begrepen?’

Ik knikte zwijgend.

Fragment 3 – De sheriff gelooft wat Jumbo Rawlin hem vertelt en is ervan overtuigd dat Tunes de moord heeft gepleegd. Tunes komt steeds meer in moeilijkheden en op een dag vlucht ze. Er worden zoekacties georganiseerd, maar ze blijft onvindbaar. Buck heeft een vermoeden dat ze in een oude schuilhut zit ondergedoken en zoekt haar op een stormachtige nacht op. Tunes

houdt zich daar inderdaad schuil. Hij wil dat ze weer terugkomt en haar verhaal aan de sheriff vertelt. Buck is ervan overtuigd dat die haar zal geloven.

‘Geloof jij in het kwaad, Buck?’ vroeg ze toen.

Ze verraste me. Ik had de laatste tijd vaak nagedacht over het kwaad; bijvoorbeeld dat het misschien meer was dan alleen het tegenovergestelde van het goede. Nadat ik had nagedacht over wat Jorge was overkomen, begon ik te denken dat de doopsgezinden misschien wel gelijk hadden. De moeder van Dewy Morgan was doopsgezind en zij gelooft dat het kwaad een sterke kracht is die over de aarde waart.

‘Ik weet het niet,’ zei ik. ‘Ik dacht altijd dat er een logische verklaring was voor de dingen die gebeurden. Bijvoorbeeld dat Jumbo Jorge misschien niet met opzet, maar per ongeluk, in een woedeaanval, had vermoord. Misschien is die woedeaanval wel het kwaad. Maar aan de andere kant; misschien is Jumbo gek en is dat het kwaad. En het feit dat Jumbo probeert jou de moord op Jorge in de schoenen te schuiven en geen seconde heeft verspild met spijt hebben...’

Mijn gedachten waren heel erg verward aangezien ik ze nog nooit had getest door ze hardop uit te spreken.

‘Ik denk dat je de macht van het kwaad moet voelen om te kunnen weten wat het is,’ zei Tunes, haar stem heel kalm. ‘De redenen waarom sommige dingen gebeuren doen er niet toe. Het kwaad blijft het kwaad en hoe machtiger het kwaad is, hoe sneller je het de kop moet indrukken – doden – voor het jou doodt!’

‘Niet zo’n onzin, Tunes,’ zei ik en probeerde de paniek die ik voelde niet in mijn stem te laten doorklinken. ‘Je vermoordt Jumbo en wat bereik je daarmee behalve dat je de gevangenis indraait? Dat is geen antwoord.’

‘Nou, denk jij dan dat ik de sheriff kan overtuigen dat ik Jorge niet heb vermoord? De sheriff is net als de meeste blanken die denken dat ze al hun hele leven lang weten hoe nikkers zich gedragen.’

Dat woord weer. Ik huiverde.

‘Hij *wil* geloven dat Jorge en ik samen wegglipten iedere keer als we de kans kregen. Als je hem wilt overtuigen dat dat niet zo is, zou je zijn hele blik op de wereld moeten veranderen.’ Hoe akelig die woorden ook waren, ik wist dat ze er een reden voor had ze te zeggen. Ik begreep er geen snars van hoe sommige mensen iets hun hele leven lang konden blijven denken, terwijl er meer dan genoeg bewijs om hen heen was dat ze het bij het verkeerde eind hadden. Ik dacht altijd dat er iets aan hun ogen mankeerde, waardoor ze het niet zagen, maar ik begreep nooit precies wat het was.

‘Maar iemand vermoorden, Tunes, ook al denk je dat Jumbo het kwaad in zich heeft, dan ben je ook bezig met het kwaad.’

‘Zal ik je eens iets vertellen, Buck? Er zijn veel slechtere dingen dan een man vermoorden.’

De manier waarop ze praatte, zowel de woorden die ze gebruikte als de toon waarop ze sprak, maakte me bang en ik snauwde een beetje waardoor ik uitdagender klonk dan ik me voelde. ‘O ja?’ zei ik. ‘Zoals wat?’

‘Zoals Jumbo die met zijn handen aan een meisje zit waar de handen van een man niet horen te zitten.’

Tunes’ stem was heel kalm geworden. Ik wilde haar ervan weerhouden het me te vertellen. Dit wilde ik niet weten.

‘Zoals haar op de grond duwen en lachen alsof het een spelletje is en hij zijn grote natte mond over haar hele lichaam wil laten gaan,’ ging ze verder. ‘Zoals haar daarna zeggen dat hij haar

in elkaar zou slaan en haar vaders huis in brand zou steken, als ze iemand durfde te vertellen wat hij met haar had gedaan.’

Tot nu toe was haar stem onheilspellend rustig en kalm geweest, maar nu beefde die stem van woede en pijn. ‘Ik was elf, Buck. Ik was te bang om ook maar iets te doen! Ik weet tot op dit moment niet of het allemaal nog goed kan komen met mij!’ Er klonk een grote, hartverscheurende snik en ze zat met gebogen hoofd in het stille kaarslicht.

Ik bleef roerloos zitten, bang me te bewegen, bang om wakker te worden uit deze nachtmerrie, want een nachtmerrie was het zeker. Ik voelde eerst walging, toen schaamte over die walging en toen sloeg er een grote golf verdriet over me heen en ik had het gevoel alsof ik zou verdrinken in een zee van hopeloosheid. Mijn eigen, egoïstische gevoel van verlies was ondraaglijk. Ik beefde en mijn gezicht was nat van de tranen.

‘Heb je het niet aan Kneebone verteld? Heb je dit al die tijd alleen moeten verwerken, Tunes?’ Er kwam een vreemd geluid uit mijn binnenste naar boven en bleef in mijn keel steken. Ik sloeg mijn armen om haar heen en hield haar vast. We hielden elkaar stevig vast en huilden even een paar minuten met grote snikken voor Tunes zich los maakte. Het voelde vreemd aan, haar zo vast te houden en ik voelde me niet op mijn gemak, blij dat zij de eerste was die een beweging maakte.

Ze ging achterover zitten, haar rug tegen de wand, en droogde haar gezicht af met de onderkant van haar versleten flanellen bloes.

‘Ik heb het niet aan Kneebone verteld, want ik wist dat hij erop af zou gaan en Jumbo zou vermoorden. Hij zou dan de rest van zijn leven in de gevangenis zitten. Als ze hem al niet de elektrische stoel zouden geven. Ik heb hem te hard nodig om dat te laten gebeuren. Aangezien hij nergens van wist, bleef Jumbo achter me aan zitten.

En ik kon het ook niet aan jou vertellen. Ik schaamde me zo, schaamde me zo ontzettend, alsof het allemaal mijn schuld was. Jumbo bleef maar tegen me zeggen dat ik erom vroeg. Ik begon me af te vragen of hij gelijk had. Ik kon het aan niemand vertellen.’

Ze huilde niet meer, maar haar woorden kwamen nu droog en hard tussen het nasnikken door. Ze veegde haar neus af met de haar hand.

‘Het lukt me wel om zoveel mogelijk uit zijn buurt te blijven. Maar soms komt hij me zoeken.’ Haar stem eindigde in een piep aan het eind.

‘Was er geen manier om hem tegen te houden?’ Zodra ik het had gezegd, wilde ik dat ik die woorden weer kon inslikken. Het klonk in de eerste plaats als een beschuldiging, en zo bedoelde ik het echt niet, en in de tweede plaats als een rechtvaardiging voor wat ze van plan was: Jumbo vermoorden.

Ze keek me in het kaarslicht een hele tijd aan.

‘Hij zei dat hij het land waar ons huis op stond op een dag van jouw vader te pakken zou krijgen.’ Ik begon te protesteren, maar ze sprak snel verder.

‘Ik heb gezien hoe Jumbo land van mensen afpikte, Buck, tien vierkante kilometer hier, twintig daar. En godallemachtig nog aan toe, ik geloofde hem. Hij zei dat als ik “meewerkte”, dat was het woord dat hij gebruikte, Kneebone en ik konden blijven. Als ik dat niet deed, zou hij ons huis in brand steken. En denk niet dat er niet een heleboel zwarte vrouwen op de Shore zijn met wie precies hetzelfde is gebeurd. En dan heb ik het niet over honderd jaar geleden.’ Ik slikte moeizaam. Ik moest denken aan al die keren dat Tunes het schouderophalend had gehad over uit dat huis vertrekken, terwijl ik wist hoeveel ze van die plek hield waar haar moeder was gestorven toen zij nog maar een baby was, waar zij en Kneebone hun tuin bewerkten en met veel moeite wat tomaten, paprika’s, pompoen en okra geteeld kregen op die door de eiken verzuurde, zanderige grond.

Beelden van Tunes schoten door mijn hoofd: Tunes als klein meisje met scheef staande ogen en een kastanjebruine huid in een roze jurk met stroken op haar zesde verjaardag; Tunes in een badpak dat te groot was, een afdankertje van de dochters van Mazie; Tunes toen ze tien was, haar benen zo lang en mager dat Kneebone en ik haar “Moedertje Langbeen” noemden; Tunes die er dagenlang vandoor was. Ik vroeg dan aan Kneebone waar ze heen was.

Op een keer zuchtte hij en zei: ‘Dat meisje geeft me geen antwoord als ik vraag waar ze heen gaat. Het is alsof er een engel in haar zit die haar meeneemt. Maar hij brengt haar ook weer veilig terug, dus vraag ik maar niets meer en ben dankbaar.’

‘De week voor we Jorge vonden,’ zei Tunes, ‘kwam Jumbo weer achter me aan. Het lukte me net om aan hem te ontsnappen en het bos in te vluchten. Ik wist dat ik iets moest doen.’ Ze wreef met de bal van haar ene voet over de wreef van de andere en staarde naar haar voeten alsof ze van iemand anders waren.

‘Dus ging ik die vrijdag naar hem op zoek met mijn geweer. Ik ging hem vermoorden.’ Haar stem was vlak en levenloos.

‘Ik ging naar het bos bij de weg die naar Jumbo’s terrein loopt. Eerst was ik van plan me in een boom te verstoppen en hem neer te schieten zodra hij die onverharde weg op kwam rijden. Ik liep tot halverwege die weg, klom in een van die grote, oude kornoeljes daar en bleef zitten wachten tot hij langs kwam. Hoe langer ik zat te wachten, hoe meer ik begon te denken dat ik, als ik hem vermoordde, waarschijnlijk de rest van mijn leven in de gevangenis zou doorbrengen. En dat is hij echt niet waard.

Sinds dat moment heb ik wel duizend keer gedacht dat als ik hem te grazen had genomen, Jorge nu nog zou leven,’ zei ze. Ze begon weer te huilen, veegde toen haar ogen aan de onderkant van haar bloes af en snoot haar neus.

‘Hoe dan ook, ik besloot Jumbo een waarschuwing te geven. Hem iets te geven om over na te denken. Iets dat ervoor zou zorgen dat hij zich nog eens zou bedenken voor hij de volgende keer weer achter me aankwam. Ik klom uit de boom en ging in de bosjes naast de weg staan. Toen ik hem zag aankomen, ging ik voor zijn truck staan. Ik hield het geweer achter mijn rug, zodat hij het niet kon zien.

‘Hij stopte en staarde me een ogenblik lang aan. Hij zei tegen me: “Als ik je wil hebben, kom ik je wel halen.” Dus zei ik tegen hem dat als hij me ooit nog eens zou komen halen, ik hem zou vermoorden en ik *zijn* huis in brand zou steken. Hij lachte. Ik richtte mijn geweer en je had hem moeten zien kijken. Ik schoot zijn voorruit aan diggelen. Ik denk dat de kogel het rek raakte waar hij zijn .22 kaliber geweer achter zich in zijn truck heeft hangen. Hij wilde zijn geweer pakken en dat zat vast.

Die paar seconden dat hij met zijn geweer aan het worstelen was, waren puur geluk voor mij, want die gaven me de kans om er als een haas vandoor te gaan. Jumbo is me niet thuis komen zoeken. Maar ik dacht al dat hij dat niet zou doen. Ik denk dat heel diep van binnen, het kwaad laf is...’

Fragment 4 – Buck slaagt erin Tunes ervan te overtuigen dat ze dit verhaal tegen de sheriff moet vertellen. Dan zal blijken dat Jumbo Rawlin de dader is. Ze kloppen aan bij een oude rechter, die Tunes verhaal aanhoort en daarna de sheriff waarschuwt. Als die verschijnt, slaat hij Tunes tot Bucks verbijstering meteen in de handboeien.

Iedereen negerend begon de sheriff met een lage, monotone stem te zeggen: ‘Tunes Smith, je bent aangehouden voor de moord op Jorge Rodrigues. Je bent niet tot antwoorden verplicht. Je hebt recht op een advocaat. Alles wat je zegt kan en zal tegen je worden gebruikt...’

De ogen van Tunes schoten wild van mij naar de sheriff en naar rechter Wickham en weer terug. Ze zocht een uitweg als een hert dat in de koplampen van een voorbijrijdende truck gevangen staat.

‘Doe iets! Pa! Rechter Wickham!’ Deze keer kwam ik wel los, maar pa strekte een lange arm uit en greep me beet voor ik Tunes kon bereiken die met opgeheven hoofd, haar kin vooruit, naast de sheriff stond.

Niemand zei iets en ik schaamde me voor hen allemaal, volwassen mannen die een trots meisje als Tunes vernederden.

‘Jullie zullen er nog wel achter komen,’ zei ik. Mij stem was nu een vreselijk dun gekraak. Ik was nog nooit zo kwaad geweest en ben daarna ook nooit meer zo kwaad geworden.

‘Meneer Rawlin heeft Jorge doodgeschoten. We kunnen jullie het motief vertellen.’

‘Buck, mejuffrouw Tunes zal haar verhaal aan de rechtbank kunnen vertellen,’ zei de sheriff. ‘We hebben haar geweer in Little Creek gevonden, vlakbij de plek waar jullie het lichaam hebben ontdekt. Ballistische proeven hebben uitgewezen dat het het geweer was waarmee Jorge Rodrigues is vermoord. En jij had haar niet mogen verstoppen. Dat is belemmering van de rechtsgang.’

‘U heeft alles omgedraaid!’ schreeuwde ik. ‘Jumbo heeft het geweer van Tunes gepakt. Waarom gelooft u meneer Rawlin wel en Tunes niet?’ Ik staarde de sheriff vol ongeloof aan.

Vragen bij de fragmenten

Bij fragment 1

- 1a Waarom vertelt Buck niet meteen dat Tunes bij hem was toen ze het lijk van Jorge vonden?
- 1b Wat voor gevolg heeft dat later?
- 2a Is het meteen duidelijk waarom Tunes uit de boot stapt na de vondst van Jorge?
- 2b Wat voor verklaring kun je ervoor geven, gezien de rest van de gebeurtenissen?
- 3 Waarom is Buck er vanaf het begin van overtuigd dat Jumbo Rawlin de dader moet zijn?

Bij fragment 2

- 4a Op welke manier probeert Rawlin de schuld in de schoenen van Tunes te schuiven?
- 4b Gelooft de sheriff vanaf het begin Rawlin of heeft hij toch twijfels? Licht je antwoord toe.

Bij fragment 3

- 5 Waarom denkt Tunes dat de sheriff haar nooit zal geloven?
- 6 Hoe komt het dat Buck in de schuilhut denkt dat hij in een nachtmerrie is terechtgekomen?
- 7 Waarom heeft Tunes nooit verteld wat Rawlin met haar uithaalde?

Bij alle fragmenten

- 8a Wordt uit deze fragmenten duidelijk waarom Rawlin Jorge heeft vermoord? Licht je antwoord toe.
- 8b Denk je dat Tunes erbij was toen Jorge vermoord werd? Licht je antwoord toe.
- 8c Waarom heeft Rawlin volgens jou Jorge vermoord?
- 9a Waarom gelooft de sheriff aan het eind nog steeds niet dat Rawlin de dader is?

- 9b Is het volgens jou zeker dat Tunes de waarheid spreekt of zou het toch kunnen zijn dat zij Jorge heeft vermoord en dat Rawlin vrijuit gaat?
- 10 Hoe loopt dit volgens jou af?

Opdrachten bij de fragmenten

Kies één van de volgende opdrachten

- 1 Beschrijf in verhaalvorm wat er precies met Jorge is gebeurd.
- 2 Stel je voor: Buck schrijft op verschillende momenten in zijn dagboek. Leef je goed in Buck in en schrijf drie van die dagboekbladzijden.
- 3 Beschrijf de vondst van het lichaam van Jorge in fragment 1 door de ogen van Tunes.
- 4 Schrijf een vervolg op de gebeurtenissen in fragment 4.
- 5 Stel je voor: Na de vondst van het lijk en na de arrestatie van Tunes verschijnen er berichten in de kranten. Verplaats je in de rol van journalist en schrijf die twee krantenberichten.
- 6 Stel je voor: na Tunes' arrestatie wordt zij verhoord. Daar is haar advocaat bij. Beschrijf in verhaalvorm hoe dat verhoor verloopt.
- 7 Maak een tekening bij de fragmenten.
- 8 Ontwerp een eigen omslag voor het boek.

Eigen onderzoek doen

Kies één van de volgende opdrachten

- 1 In het boek spelen vooroordelen en racisme een grote rol. Zoek in de bibliotheek en op internet informatie op over de geschiedenis van de strijd om gelijke burgerrechten voor blank en zwart in Amerika. Schrijf er daarna een informatieve tekst over.
- 2 Zoek in de bibliotheek en op internet achtergrondinformatie over racisme en discriminatie in Nederland. Wat kun je er op school tegen doen? Schrijf daarover een opstel, bestemd voor je klasgenoten.
- 3 Lees *Noodweer* helemaal en schrijf er daarna een bespreking over voor de schoolkrant. Vertel in het kort de inhoud en geef daarna je mening over het boek.
- 4 Lees *Noodweer* helemaal, houd er een presentatie over in de klas en lees daarbij drie fragmenten voor die een goede indruk geven van het boek.
- 5 Lees *Noodweer* helemaal en een ander boek van deze schrijfster (bijvoorbeeld *Shabanu*). Schrijf een artikel voor de schoolkrant waarin je beide boeken met elkaar vergelijkt.
- 6 Lees *Noodweer* en een ander boek waarin discriminatie en racisme een belangrijke rol spelen. Vergelijk beide boeken met elkaar in een opstel voor je klasgenoten.

Andere boeken over discriminatie en racisme

Bernard Ashley, *Met je rug tegen de muur*
Nicole Boumaâza, *De stille wereld van Yamina*

Marion Bloem, *De droom van de magere tijger*
Lydia Chagall, *Buigen in Jappenkampen*
Wim Daniëls, *De bushaltejongen*
Isolde Heyne, *Yildiz, één van ons*
Anton van der Kolk, *Amira, prinses van Marokko*
Patrick Lagrou, *Het meisje uit de jungle*
Schoemans, *Soezapoeza*
Anke de Vries, *Kladwerk*
Anke de Vries, *De rode handschoen*
Gijs Wanders, *Gedwongen verzet*
Zohra Zarouali, *Amel*
Zohra Zarouali, *Een doel voor ogen*